

Vlindertuinieren.....kwestie van ervaring?

tekst:
Bernard Stikfort

Al enkele jaren is Bernard Stikfort in zijn eigen tuin en in de heemtuin in Muntendam aan het experimenteren met planten die vlinders aantrekken. Zijn ervaringen met echte toppers beschrijft hij in dit artikel.

Onze tuin is ongeveer 1800 vierkante meter groot en ligt beschut en zonnig. Ongeveer de helft van de tuin bestaat uit siertuin, de andere helft is moestuin terwijl de tuin tegen westenwinden wordt beschut door een ruim vijf meter brede houtsingel. In deze singel staan veel stinzenplanten, dat wil zeggen veel bol- en knolgewassen, primula's en andere voorjaarsbloeiers. In de zomer wordt deze singel gedomineerd door Look-zonder-look en Judaspenning, incidenteel een hoekje Grote brandnetel, Paardebloem en tal van andere hogere ruigtekruiden. Deze singel heeft dus, gezien de planten die er vanaf de voorzomer groeien, de functie van 'kraamkamer' voor vlinders meegekregen.

Elk jaar anders

In de grote moestuin hoef je eigenlijk niet veel te verwachten; ik moet zeggen dat ik dit ook bewust zo houd. Toch wisselen grote Afrikanen de kool en de wortelen af, staan er elke zomer wel exemplaren van Tabak (*Nicotiana*) en Zonnebloem in bloei én reserveer ik elk jaar weer een stukje voor nieuwe Buddlejastekken.

De siertuin is natuurlijk het gedeelte waar het om draait. Ik probeer zoveel mogelijk een combinatie te maken van inheemse planten, kruiden, gecultiveerde (tuin-)planten, éénjarigen en bolgewassen. Wat mij hierbij opvalt, is dat sommige planten het ene jaar volkomen genegeerd worden, terwijl dezelfde plant het jaar erop volop in de 'picture' staat! Voor dagvlinders probeer ik het vliegseizoen zo veel mogelijk te rekken; wat inhoudt dat de nectarplanten zo vroeg mogelijk in het voorjaar moeten bloeien tot zo laat mogelijk in de herfst. Botanische

krokussen zijn dan een must. Ik heb meerdere variëteiten toegepast, maar heb m'n draal gevonden bij een combinatie van de Boerenkrokus (*Crocus tomasianus*) en de standaard grootbloemige krokussen. De boerenkrokus bloeit het eerst, en net als deze over zijn hoogtepunt heen is, begint de grootbloemige. Ik pas beide soorten gemengd toe in de verhouding 50/50. De vlinderoverwinteraars, zoals de Kleine vos, hebben dan de beschikking over krokusbloesem van half februari tot eind maart.

Schoenlappersplant

Een tweede, verrassende voorjaarsbloeier is de Schoenlappersplant (*Bergenia*). Het is een vaste plant, met kruipende wortelstokken en groot, leerachtig blad. Afhankelijk van de soort bloeit hij met witte, rose of paarse trossen. Op de witte en de paarse (die pas vanaf april bloeien) komen in mijn tuin maar weinig vlinders af, maar op de rose.... Wolken Kleine vossen heb ik vanaf eind februari al op deze plant waargenomen. De *Bergenia* waar het nu om gaat is de *Bergenia x smidtii*, althans zo stond deze plant vroeger bekend. Je kunt hem, gezien de vroege bloeiwijze (februari-maart), niet of nauwelijks met andere *Bergenia*'s verwisselen. Absoluut een aanrader in grote, bodembedekkende groepen. Bijkomend voordeel: *Bergenia* is een van de weinige wintergroene vaste planten.

De Schoenlappersplant, een wintergroene nectarplant.

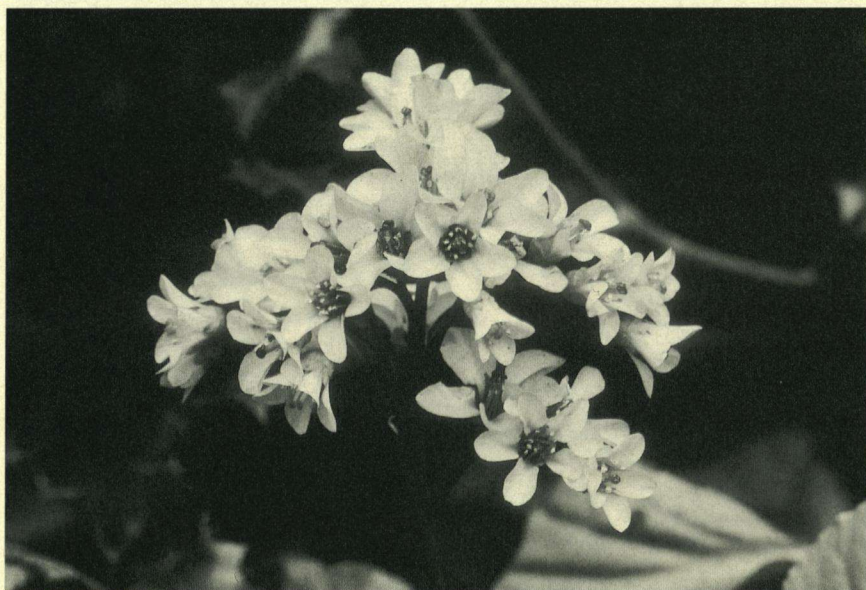

foto: Bert de Vette

Ook de Asclepias behoort tot de vlinderlokkers.

Vanaf het moment dat *Bergenia x smidtii* is 'uitgeblust', eind maart, komen tal van andere nectarplanten tot leven. Er is dan ook volop voedsel voor de vroege vliegers; zowel in de tuin als in het veld. Speenkruid (doet het goed in de vasteplanten border; de andere vaste planten bedekken vanaf mei het loof), Paardebloem, Look-zonder-look, rose Judaspenning, natuurlijk de Muurbloemen, de katjes van de wilgen, enz. Echt specifieke lokplanten, zoals *Bergenia*, *Buddleja* en *Herfstasters*, zijn mij in de periode april-mei nog niet opgevallen. Ik doe hierbij dan ook een beroep op u. Ik hoop dat het mogelijk is om mij uw ervaringen, met name met vaste planten, in april-mei kenbaar te maken. Nogmaals, voor deze periode zoek ik specifieke lokplanten die echt met kop en schouders boven de andere tuinplanten uitsteken.

Voorzomerbloei

De voorzomer begint met een handjevol éénjarigen en *Sorbaria* ofwel *Lijsterbesspirea*. Er zijn *Sorbaria*'s die ruim zes meter hoog- en breed kunnen worden, met een enorme wortelopslag. De *Sorbaria* die ik in de tuin heb toegepast wordt slechts 1,5 meter hoog en stoelt minder uit dan zijn grotere broers en zusters. *Sorbaria* bloeit vanaf juni met grote, witte, op spirea lijkende pluimen die met name bij het Koevinkje in trek zijn. Deze zomer sloeg *Sorbaria* echt een wereldrecord; tot eind juli werden de bloempluimen door massa's *Dagpauwogen* bezocht! Ook voor de Kleine vos explosie die hierop in het noorden volgde toonde *Sorbaria* zich zeer verdienstelijk. De bloemen vallen overigens ook in de smaak bij micro's, uiltjes, hommels, (solitaire) bijen en wespen.

Sorbaria wordt op haar hoogtepunt vrijwel direct opgevolgd door de *Liatris*. Een plant, bekend als snijbloem, met sterke, tot 40 cm hoge bloeiaren die, en dat is

De Lijsterbesspirea, een vrij onbekende struik die veel vlinders aantrekt.

foto: Bert de Vette

foto: Liesbeth ten Hallers

bijzonder, niet van onder naar boven open gaan, maar precies andersom. *Liatris* bloeit wit of paars, is goed winterhard en bestand tegen warmte en droogte; de knolletjes laten zich goed opnemen en delen. *Liatris* laat zich trouwens heel goed vermeerderen uit zaad; en wie vroeg in het voorjaar in de volle grond zaait, ontvangt reeds in het najaar de eerste bloemen. Normaal gesproken bloeit *Liatris* in het tweede jaar.

Vlinderstruiken: van juli tot de nachtvorst

En dan de Vlinderstruik. Bezongen en beroemd....Wat kan ik hier nog over vertellen wat u reeds niet weet? De bloeiperiode kan men gemakkelijk rekken door steeds de uitgebloeide bloemtrossen (tijdig!) weg te knippen tot op de volgende knoppen. Maar dat wist u waarschijnlijk al. Dan nog bloeit de *Buddleja* maar één maand en is het in september al weer gedaan met de pret. Ik pas daarom een truc toe om vanaf juli tot oktober van bloeiende *Buddleja*'s te genieten. Hiervoor dient u wel over meerdere struiken te beschikken; dat kan in de kleinere tuin problemen opleveren. Een stelregel is, dat men vlinderstruiken in maart (dus niet eerder) tot op enkele decimeters van de grond terug moet snoeien. Dit doe ik natuurlijk braaf - uit het snoeisel haal ik weer massa's stekken voor familie en kennissen - op een of twee struiken na. Deze ongesnoeide struiken bloeien dan vroeg in juli. Let wel: ik woon in het zuiden van de provincie Groningen; in bloeitijd scheelt dit

met het westen en het zuiden van het land al gauw twee weken. De struiken die wel normaal teruggesnoeid zijn bloeien pas in de tweede helft van juli. Enkele van de struiken die in maart teruggesnoeid zijn, krijgen nóg een snoeibeurt. Als de jonge uitlopers ongeveer 20 cm lang zijn, dan kop ik zonder pardon één of twee struiken. Juist deze struiken bloeien pas begin augustus; en wat typisch is, het zijn juist deze 'gekopte' struiken die een fraaie, gevulde struik vormen. De afsluiting wordt overgenomen door *Buddleja weyeriana* 'Sungold' met haar gele bolletjes gerangschikt in een tros. Deze struik bloeit tegelijk met de normale *dauidii* - eind juli - maar bloeit, mits men de oude bloemen verwijderd - door tot de eerste nachtvorst! Natuurlijk zijn er nog veel meer vaste planten succesvol gebleken. In tabel 1 staan de belangrijkste vermeld.

Eenjarigen

Zoals ik in het begin van mijn verhaal reeds vertelde, experimenteer ik al een paar jaar met éénjarigen. De bevindingen houden in - en dat is puur persoonlijk - dat ik deze plantengroep zeer schaars toepas. Gedurende het gehele seizoen is er in onze tuin meer dan genoeg te halen van de vaste planten en de struiken; slechts plekken in de border die nog moeten worden ingevuld worden ingezaaid met éénjarigen. Hierbij beperk ik me tot slechts enkele soorten, die in onze tuin bovengemiddeld scoren als het om aantrekkingskracht gaat. Het handelt zich hier om Koekruid (een An-

foto: Liesbeth ten Hallers

jerachtige) en éénjarige Spoorbloem. Incidenteel pas ik, met name voor de nachtvinders, Kleine en Grote Teunisbloem toe, samen met enkele groepjes siertabak, met name *Nicotina alata* en *N. sylvestris*. Zeepkruid doet de rest!

Bovenstaande biedt u slechts een opsomming van soorten waarmee ik, op veen-zandgrond, goede resultaten heb kunnen halen. Natuurlijk zijn er nog veel meer soorten mogelijk; het kan zelfs mogelijk zijn dat enkele van de soorten die het bij mij goed doen op bijvoorbeeld kleigrond absoluut tegenvallen. Voor de lezers onder u die voor een vlinderstruik absoluut geen plaats hebben is er trouwens hoop; naar wat ik heb mogen vernemen is er bij enkele gespecialiseerde kwekerijen een dwergvorm van *Buddleja davidii* verkrijgbaar.

In ons klimaat is Hebe niet geheel winterhard en kan daarom het beste als kuipplant worden gehouden.

Heemtuin

Begin dit jaar heeft de Vlinderwerkgroep 'Stad en Ommelaand' een zeer ruim opgezette vlinderborder aan mogen leggen op het terrein van de Heemtuin in Muntendam. In deze border vindt men naast de geijkte soorten ook heesters als bijvoorbeeld liguster en wilg. Er is voldoende ruimte voor nieuwe soorten; mocht dit noodzakelijk zijn dan kan er direct met nieuwe combinaties worden geëxperimenteerd.

Als u eens in het 'Hoge Noorden' bivakkeert, mag ik u dan uitnodigen om deze border te bezoeken? De vlinderborder maakt onderdeel uit van de nieuwe kruidentuin, zoals deze bij het eind dit jaar te openen bezoekerscentrum is aangelegd. U kunt de Heemtuin (10 hectare!) vinden aan de Nieuweweg 125 te Muntendam; de tuin is alle dagen geopend en gratis toegankelijk. Op het gebied van zowel dag- als nachtvinders geldt deze heemtuin als een van de beste locaties in de provincie Groningen.

Tabel 1: Vaste planten die veel vlinders aantrekken.

- Prikneus (*Lychnis coronaria*) * - heeft decoratief, viltig behaard blad (met name bezocht door Citroenvlinders).
- Koninginnekruid - let er wel op dat u de inheemse variant koopt, er is ook een Amerikaanse (deze is veel meer paars van kleur en groter)
- Bij mij in de tuin trekt de Amerikaanse weinig vlinders aan.
- Canadese Guldenroede
- Lavendel *
- Hebe *
- Marjolein *
- Zwarte knoop * (*Centaurea jacea*)
- Verbena bonariensis *
- Asclepias incarnata *
- Ligularia dentata
- Phlox species
- Zomeraster (de tot 1,5m hoge Boerenaster)
- Herfstasters (enkelbloemig!)
- Muurbloem *
- Bergenia*
- Liatris*

De planten met een * zijn ook geschikt voor de kleine tuin of het balkon.